

Amatierzinātnes ētiskie aspekti

Signe Mežinska, Latvijas Universitāte

RSiE

ROSiE projekts

Pētniecības ētika

Analizē ētiskās problēmas un dilemmas, kas rodas pētījumu plānošanā, norisē un rezultātu publicēšanā

Sistematizē un argumentē ētiskās vērtības un principus, kas būtu jāievēro zinātniskos pētījumos

Pētniecības ētika

Uzticamība, nodrošinot pētniecības kvalitāti, kas atspoguļota projektā, metodoloģijā, analīzē un resursu izmantošanā

Godīgums pētniecības plānošanā, veikšanā, recenzēšanā, ziņošanā un komunicēšanā caurskatāmā, pilnīgā un objektīvā veidā

Cieņa pret kolēģiem, pētījuma dalībniekiem, sabiedrību, ekosistēmām, kultūras mantojumu un vidi

Atbildība par pētniecību no idejas līdz publicēšanai, par tās pārvaldību un organizāciju, apmācību, uzraudzību un darbaudzināšanu un par tās plašāku ietekmi

ALLEA The European Code of Conduct for Research Integrity <https://allea.org/code-of-conduct/>

Pētniecības ētika un amatierzinātne

Research Papers

Confronting Research Misconduct in Citizen Science

Author: Lisa M. Rasmussen

Abstract

So, you suspect that someone in a citizen science project committed research misconduct. What do you do now? As citizen science methods become increasingly popular, it seems inevitable that at some point, someone identifying themselves as a citizen scientist will be accused of committing research misconduct. Yet the growth of the field also takes research increasingly outside of traditional regulatory mechanisms of identifying, investigating, and delivering consequences for research misconduct. How could we prevent or handle an allegation of scientific misconduct in citizen science that falls outside of our familiar

Amatierzinātnē nepastāv pētniecības ētikai līdzvērtīga pašregulācijas sistēma.

Rasmussen, L. M. (2019). Confronting Research Misconduct in Citizen Science. *Citizen Science: Theory and Practice*, 4(1), 10. DOI: <http://doi.org/10.5334/cstp.207>

Kādi ētiski jautājumi var rasties amatierzinātnē?

- ✓ Instrumentalizācijas un ekspluatācijas risks
- ✓ Riski dzīvniekiem, augiem, ekosistēmām, kultūras mantojumam
- ✓ Personas datu aizsardzība
- ✓ Interēšu konfliktu risks
- ✓ Akadēmiskā godījuma pārkāpumu risks (datu falsifikācija, fabricēšana)
- ✓ Neskaidrības par autorību
- ✓ ...

Amatierzinātnes instrumentālizācija un ekspluatācija

For some, citizen scientists are perceived to be a useful resource with which to pursue a neoliberal agenda. In particular, the promise of open data and access hides disparities in remuneration (Kansa [2014](#)). For politicians, citizen science can also be an instrument to reach policy targets, such as the mobilisation of citizens for science, in order to increase the innovative power of Europe, or to mainstream concepts such as *responsible research and innovation* (Vohland and Göbel [2017](#)). Citizen science is also seen as an instrument to support *sustainable development*; however, sustainable development can be seen to be broadly positive and normative. As a result, the question of how to judge the *instrumentalisation* of citizen science in this area is therefore more complex than simply examining how it is undertaken.

Tauginienė L., Hummer P., Albert A., Cigarini A., Vohland K. (2021) Ethical Challenges and Dynamic Informed Consent. In: Vohland K. et al. (eds) *The Science of Citizen Science*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-58278-4_20

Riski dzīvniekiem, augiem, ekosistēmām

Biodiversity and Conservation (2019) 28:3321–3341
<https://doi.org/10.1007/s10531-019-01824-6>

ORIGINAL PAPER

Opinions of citizen scientists on open access to UK butterfly and moth occurrence data

Richard Fox^{1,2,3} · Nigel A. D. Bourn¹ · Emily B. Dennis^{1,4} · Richard T. Heafield¹ ·
Ilya M. D. Maclean³ · Robert J. Wilson^{2,5}

and do not conform to its expectations around open access. Alternatively, access to data may be restricted deliberately due to legitimate concerns from project organisers (Pearce-Higgins et al. 2018; Tulloch et al. 2018). One such concern is that unintended negative consequences of open access, for example harm to threatened species, could lead citizen scientists to cease participation, undermining project viability. It is important, therefore,

Personas datu aizsardzība

- ✓ Ja pētījumā kā pētījuma dalībniekus tiešā veidā ir paredzēts iesaistīt cilvēkus, izmantot cilvēka bioloģiskā materiāla paraugus vai personas datus, viena no galvenajām ētiskajām prasībām ir informētās piekrišanas iegūšana.
 - ✓ No ētikas viedokļa informētā piekrišana nav formalitāte, tas ir reāls process, kura laikā pētnieks un potenciālais pētījuma dalībnieks pārrunā paredzamā pētījuma būtību, ieguvumus, riskus, norisi utt.
- Pacientu grupu veiktie pētījumi
 - Kopienā balstītie līdzdalības pētījumi
 - ...

Interesešu konflikti

- Primārās intereses zinātnē:
 - vispārināmu zināšanu radīšana
 - pētījuma rezultātu izplatīšana
- Sekundārās intereses:
 - finansējuma piesaistīšana
 - augsti ienākumi
 - politiskās pārlicības aizstāvēšana
 - ģimenes un personiskās intereses
- Sekundārās intereses pašas par sevi nav sliktas
- Interesešu konflikts rodas, ja sekundārās intereses potenciāli var ietekmēt lēmumus par primāro interesešu īstenošanu
- Arī potenciāls ietekmēt (ne tikai ietekmēšana) rada bažas no ētikas viedokļa

Interesu konflikti

nature

[Explore content](#) [About the journal](#) [Publish with us](#)

[nature](#) > [editorials](#) > article

Published: 18 August 2015

Rise of the citizen scientist

Nature 524, 265 (2015) | [Cite this article](#)

348 Accesses | 47 Citations | 620 Altmetric | [Metrics](#)

Be the first to endorse this work

From the oceans to the soil, technology is changing the part that amateurs can play in research. But this greater involvement raises concerns that must be addressed.

Science is not just for scientists these days. Going on a scuba-diving holiday this summer? Share the temperature data from your dive computer with researchers eager to plug holes in sparse records for inshore areas. Nervous about possible pollution from a nearby fracking project? Ease your concerns by helping to collect and analyse air samples as part of a monitoring project. Stuck at home as the rain pours down? Log on to the Internet and spend a couple of hours folding proteins and RNA to help university scientists work out how biology does it.

More troubling, perhaps, is the potential for conflicts of interest. One reason that some citizen scientists volunteer is to advance their political objectives. Opponents of fracking, for example, might help to track possible pollution because they want to gather evidence of harmful effects. When Australian scientists asked people who had volunteered to monitor koala populations how the animals should be managed, they found that the citizen scientists had strong views on protection that did not reflect broader public opinion.

<https://www.nature.com/articles/524265a>

Interesu konflikti

nature

[Explore content](#) [About the journal](#) [Publish with us](#)

[nature](#) > [editorials](#) > article

Published: 18 August 2015

Rise of the citizen scientist

Nature 524, 265 (2015) | [Cite this article](#)

348 Accesses | 47 Citations | 620 Altmetric | [Metrics](#)

Be the first to endorse this work

From the oceans to the soil, technology is changing the part that amateurs can play in research. But this greater involvement raises concerns that must be addressed.

Science is not just for scientists these days. Going on a scuba-diving holiday this summer? Share the temperature data from your dive computer with researchers eager to plug holes in sparse records for inshore areas. Nervous about possible pollution from a nearby fracking project? Ease your concerns by helping to collect and analyse air samples as part of a monitoring project. Stuck at home as the rain pours down? Log on to the Internet and spend a couple of hours folding proteins and RNA to help university scientists work out how biology does it.

Scientists and funders are right to encourage the shift from passive citizen science – number crunching – to more-active roles, including sample collection. But as increased scrutiny falls on the reliability of the work of professional scientists, full transparency about the motives and ambitions of amateurs is essential.

<https://www.nature.com/articles/524265a>

Datu fabricēšana un falsificēšana

- Datu fabricēšana – zinātniskās darbības un datu izdomāšana
- Datu falsificēšana – zinātnisko datu viltošana

- Spēļošana, sacensības kā iespējamo riska faktoru piemēri

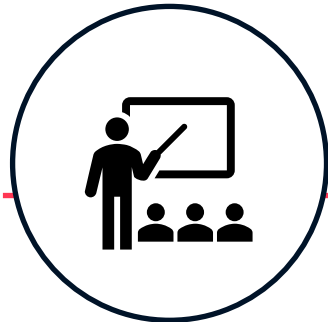

Autorības jautājumi

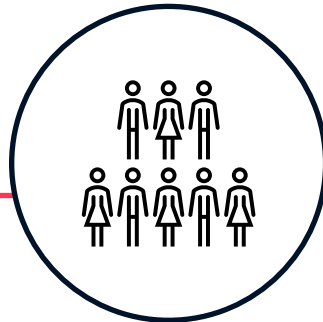
- ✓ Kādā veidā minēt amatierzinātniekus zinātniskās publikācijās, publicētos datu failos utt.?
- ✓ Kuros gadījumos amatierzinātnieki būtu norādāmi kā līdzautori?
- ✓ Kādi ir citi iespējamie veidi?
 - ✓ *Contributorship?*

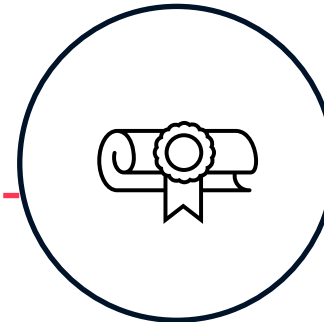
Kā regulēt pētījumu ētikas jautājumus amatierzinātnē?

Izglītošana par
pētniecības ētikas
jautājumiem

Jomas pašregulācija:
caurskatāmība un
atbildība

Amatierzinātnieku
licencēšana/
sertificēšana

Paldies par uzmanību!

R²SiE

